

מה שטמיר, טמיר יישאר

חמישה שירים

מאנגלית: שי פורסטנברג

פיטר קול נולד ב־1957 בניו ג'רזי. מאז 1981 הוא מחלק את חייו בין ירושלים לניו הייבן. פרסם חמישה ספרי שירה וספר עיון העוסק בגניזת קהיר (עם אשתו, הסופרת עדינה הופמן). תרגם לאנגלית שירה עברית וערבית מודרנית, וכן שירה עברית מימי הביניים, שאותה כינס באנתולוגיה *The Dream of the Poem: Hebrew Poetry from Muslim and Christian Spain, 950-1492*. קובץ גדול נוסף של תרגומיו הוא: *The Poetry of Kabbalah: Mystical Verse from the Jewish Tradition*. זכה בפרסים רבים. מלמד באוניברסיטת ייל.

עוד לסנטוב

(דה־קריאון, המאה ה־14, קסטיליה)*

א. כולם תמיד

כֵּלָם תָּמִיד רוֹצִים רַק "כֵּן".
וְאֵף עַל פִּי כֵן, שְ�מַחְתִּי יוֹתֵר
כְּשֶׁאֶהוּבָתִּי אִמְרָה לִי "לֹא"
כְּשֶׁשֶּׁאֶלָּתִי אִם יֵשׁ לָהּ "אַחֵר".

ב. לכל חפץ

מִקְהֵלֶת מְרַבְעִים
בְּשִׁבְחֵי הַמְּשִׁרָה
שֶׁדָּבָר לֹא דוֹרֵשׁ
עֲבוּר הַשְּׂרוּת.

שְׁנִים הוּא הִצִּיעַ
גְּדוּלוֹת נְצוּרוֹת,
כְּמוֹ פוֹעֵל
מִתּוֹךְ אֶהְבָּה.

* סנטוב דה קריאון, בשמו העברי ר' שם טוב יצחק אבן ארדוטיאל (1290-1369), היה משורר יהודי־ספרדי. יצירתו המרכזית, Proverbios Morales (אמרי מוסר), נכתבה בספרדית באותיות עבריות.

לא בָּרוּר פִּיצֵד
קוּמָה כֹּה קְצוּצָה
נושאת בְּמַלִּים
עוֹלָם וּמְלָאוֹ,

עוֹר, אֵךְ רוּאָה
אֶת צְפוֹנוֹת מַחְשַׁבְתִּי,
אֵלֶם הוּא בּוֹחֵן
אֶת שְׁטָרֶם שְׁמַעְתִּי.

הוּא יוֹדֵעַ מָה אֲרָצָה
עוֹד בְּטָרֶם פָּצְתִי,
וּבְלִי לְדַבֵּר הוּא
מַעֲיֵד מִי אֲנִי.

וְעַל כֵּן בָּאתִי
לְשֵׁלֶם חֵב יִשְׁוֹן,
לְשִׁיר וּלְפִיט
בְּשִׁבְחוֹ שֶׁל הָעֵט.

ג. מעשי רעים

מָה יִיטֵב
מִזּוּג מְסַפְּרִים,
גּוֹזְרֵי כָּל גּוֹזֵר
עֲלֵיהֶם גְּלוּת?

הַפּוֹעֲלִים לֹא
מִתּוֹךְ כַּעַס
אֵלֹא בְּשִׂאפָה
לַפְגִּישָׁה וְהַתְגַּלוּת.

כְּשֶׁהֵם יַחַד
כָּלֵל לֹא יִזְקוּ
יָד בְּיָד
וּשְׁפָתַיִם לְשִׁפְתַּיִם.

רַק בְּנִפְרֵד
יְכוּלִים לְהֵרֵס,
זוֹ נְאֻמָּנוֹת
שֶׁל זּוּג מְסַפְּרִים.

מִי שֶׁיִּלְמְדוּ
אֲחוּהָ מִהִי,
וּמַעֲשֵׂי רַעִים
כְּשֶׁהָעָרֵב יָרַד,

שִׁירָאוֹ מְסַפְּרִים
עוֹשִׂים אֶחָד מִשְׁנִים,
וּבְמִקְרָה הַצָּרָה –
שְׁנַיִם מֵאַחַד.

ד. גם אם נולדו

גַּם אִם נוֹלְדוּ
עַל שִׁיחַ קוֹצִים
מִחִיר הַשּׁוֹשְׁנִים
גְּבֵהַּ בְּהַחֲלֵט

כְּמוֹ כֵּן אֵין לְדַחוּת
אֶת הַיִּינוּת
הַבָּאִים מִכְרָמִים
נִחְשָׁבִים פְּחוּת

דֶּרֶךְ הַנָּשֵׁר,
נִפְלֵאת, כִּידוּעַ,
עַל אֵךְ שְׁנוּלֵד
בְּקֵן צָנוּעַ

וּמִשָּׁל אֵינָנו
פְּחוּת אֲמַתִּי
אִם נֶאֱמַר
עַל יְדֵי יְהוּדִי

שיר שבירת הכלים

או שֶׁהָעוֹלָם הוֹלֵךְ וְנִבְנָה
או שֶׁהָעוֹלָם שָׁלָנוּ נִחְרַב –
כָּרְגַע – פֶּה – בֵּין הַכְּתוּב,
לְאַרְךָ קִירוֹת כָּל לֵבב.

הַקֵּץ יָבוֹא, או רֹאשִׁית תַּתְּחִיל,
הַיּוֹם, מָחָר, בֵּין רוּחוֹתָיו –
הָעוֹלָם, בְּאִפֶּן בְּלִת־סְבִיר, נִבְנָה
או, בְּסִבִּירוֹת גְּבוּהָה, נִחְרַב.

וּכְשֶׁפֶה הָאוֹהֲבִים פֶּתוּחַ –
אוֹלֵי הַנֶּס יָבוֹא עֲכָשׁוּ:
הָעוֹלָם בְּתוֹכֵנוּ נִבְנָה
כִּי סָבִיב הַכֹּל נִחְרַב.

גַּם כְּשֶׁמְדַבְּרִים, הוּא תוֹהָה,
וְגַם כְּשֶׁהַפֶּחַד כָּבֵד עֶזֶב:
הָאֵם הָעוֹלָם הוֹלֵךְ וְנִבְנָה?
אִפְשָׁר לְשֹׁמֵר שְׁלֵא יִחְרַב?

הַתְּמוּנָה, אֵט אֵט, מִתְּפַהֶרֶת;
וְהַקּוֹל כְּמוֹ שׁוֹלַח חֲצִיו:
הִיא נִדְמָה שֶׁהָעוֹלָם נִבְנָה,
וְהוּא בַּעֲצָם נִחְרַב.

זוּ הַבְּלָהָה, זוּ הָאִמָּה
זֶה הַיִּצְחָק בְּמַעֲשֵׂה הַכָּזָב –
הָרוֹאָה שֶׁהָעוֹלָם יִבְנָה
אִם רַק נִגְרָם לוֹ שִׁיחְרַב.

הַחֲלוּם, הַפֶּתוּי, אֵינָם תְּשׁוּבָה
שֶׁתִּמָּצָא בְּאִפֶּן מִחֲשָׁב –
כְּפִי שִׁידְעֵנוּ הָעוֹלָם שֶׁנִּבְנָה
לֵאלֹא יִדְעֵתָנוּ נִחְרַב.

דוקיום – פיוט אבדות וכמעט מציאות

וענו הלויים ואמרו

אל כל איש ישראל, קול רם

דברים כז, יד

מעבר לגבול נמתחים מחסומים, בולסים בדרךם פרדסים ושקמים.
נלקח ונחקר – באישון לילי – בידי שוטר חרש, שאולי הוא לוי.

ארור מסיג גבול רעהו ואמר כל העם – אמן
ארור מכה רעהו בסתר ואמר כל העם – אמן

הנתיב נבלם בקרב הרצונות – כששלום ובזה סביב אותה נקדה, חיים יחד בהפרדה.

ארור משגה עור בדרך: התורה-הזאת לעשות אותם ואמר כל העם – אמן
ארור אשר לא יקים את דברי ואמר כל העם – אמן

הצבא כמעט אמר שירה: להשאר בבית מצריך אשרה.

ארור מטה משפט גר... ואמר כל העם – אמן

סוגת המקובל המסווג

"וידוע כי התאווה בגימטריא... עצם הדבור"

(אברהם אבולעפיה, אוצר עדן הגנוז)

קִשָּׁה לְהַסְבִּיר – הַתְגַּלָּה הַטְּמִיר
דֶּרֶךְ חֲלָל הַבִּינִים, וּבְכָל זֹאת נִדְמָה
שֶׁהַטְּמִיר נֹתֵר כְּפִי שֶׁהִיא
הֵאֵם כִּי קִשָּׁה לְהַסְבִּיר – יוֹם חֲלָף
וְהִיא, בְּעֶבְרוֹ, מוֹזֵר עוֹד יוֹתֵר,
וְהַעוֹלָם מְלַבֵּר כִּמוֹ בְּסֹדֶר אֲחֵר,
כּוֹפֶה הַחֲלָפָה: מַה שֶּׁמַּעֲבֵר –
לִפְתָּע בְּפָנִים, וְזֶה שֵׁם בְּעֵמֶק
עֹכָשׁ... כְּבִיכּוֹל נַעֲלָם
מִלִּים הֵן זֶרְעִים, טְעָמִים בְּלִשׁוֹן זָרִים
אֲבָל זֶה לֹא מְסַבֵּר אֵיךְ מִתְגַּלָּה הַטְּמִיר
מִתּוֹךְ חֲלָל הַבִּינִים, מִתּוֹךְ אוֹתוֹ תִּפְרֹ
בְּמַמָּשׁוֹת כִּי מַה שֶּׁטְמִיר, טְמִיר יִשְׁאֵר,
כִּמוֹ נִשְׁמֵט פֶּתָאֵם – מִבֵּין שְׁפָתֵי הַחֲלוֹם

על חזירים ותולעים

1. על תרגום

כִּמוֹ נָזַם זֶהָב בְּאֶף הַחֲזִיר;
כִּמוֹ מְלָאכִים הַיּוֹרְדִים בְּמִשְׁלַחַת

מִגֶּרֶן אִישׁ שֶׁמַּחַת רָעוּ לְשִׁיר;
כִּמוֹ זַעֲקָה, מַעֲבָרִי פִי פִּחַת;

2. על שיפור הסגנון

כָּל שִׁידְעַת וְשִׁעְלִיךְ לְדַעַת,
כְּדִי לְהַנְהִיר, חָשׁוּב מְאֹד
שֶׁתַּעֲשֶׂה לְצוּרָה, כִּמוֹ תוֹלַעַת.